

št. 41, l. l.: »Posebna tragika Slovanov je v tem, da so (v svetovni vojni) prelili največ krvi in da niso imeli nikake besede pri mirovni konferenci. Ko bi bil nastopil ruski delegat v Parizu in bi samo namignil, bi ne bilo plebiscita na Koroškem; v Idriji, Postojni, v Gorici in v Tolminu bi pa ne bilo karabinjerjev.«

»Kri je kri. Mi in Slovenci smo ena kri. Zato je gospon lajtnant dober z ubogim Brankovićem«, je govorila stara Bosanka (N. d., oktober 1927). Stara država, v kateri smo živeli do l. 1918, je skušala v nas ovirati razmah ljubezni do naroda, zlasti še do drugih bratskih slovanskih narodov. Zato mora zdaj ta ljubezen zažareti v vseh slovenskih srcih s tem silnejšim plamenom!

## BELOKRANJSKO ŽENITOVANJE.

(Josip Grdun, Grduni, Vinica pri Črnomlju.)

Ker Štajerci priobčujete svoje lepe navade in običaje, se bomo tudi Kranjci malo oglasili. Posebno pri nas v Beli Krajini, kjer se je ohranilo največ narodne noše, pa tudi drugih običajev, naj malo opišem ženitovanje, katerega je največ v tem času.

Ko si izbere fant dekle (ali če mu jo ženske izberejo), se morajo domači najprej za doto pobotati. Pridejo namreč ženin, ženinov oče, mati, sorodniki, ki se pogajajo za doto. Domači jim ponudijo kruha in lešnikov. Druge jedi ne sme biti za to priliko. Zato dekleta že poleti gledajo, da naberejo dosti lešnikov. Ali snubači nič ne pokusijo, dokler se ne »zglihajo«. Ko se pobotajo, nekoliko prigriznejo. Zdaj se določi dan, kdaj bodo prišli drugi »prosci« (snubači), dasi je že zasnovljena nevesta. Navadno je prva nedelja v oklicih. Pridejo kot prvič ženin, ženinov oče, mati, pa več sorodnikov, da se še enkrat navidezno pobotajo za doto, dasi sta že ženin in nevesta prvič oklicana.

Med oklici ne smeta ženin ali nevesta v mlin, ker bi sicer, ko bosta starejša, z glavo kimala. Če gre ženin med tem časom ponoči okoli, mora jermen na hlačah narobe obrniti, drugače bi mu škodovale coprnice. Vseh treh oklicev ne smeta slišati ženin in nevesta, kajti njihovi otroci bi bili gluhi.

Za svatbo se zberejo svatje na ženinov dom. Zastava mora biti, seveda slovenska, nosi jo ženinov brat ali bližnji sorodnik. »Zastavnik« mora biti korajžen fant, ki skrbi, da niso svatje lačni ali žejni. Starešina mora skrbeti za red, posebno, da ima zmiraj poln »barilec« vina, iz katerega mora dati vsakemu piti, ki ni na svatbi, a se nahaja kje v bližini.

Ženin ima dve priči, navadno moža in ženo, »podružnik« in »podružnica« imenovane. Godbe seveda tudi ne manjka. To je harmonika, tamburaši ali gosli pa bas.

Ko so torej vsi svatje zbrani, imajo pri ženinu (»oženje«) kosilo, nakar gredo k nevesti. Ko pridejo k nevesti, so vsa vrata zaprta, le ena so odprta, kjer stoji straža z leseno sabljo, s staro metlo ali čim sličnim. Straža vpraša, kaj žele, nakar svatje odgovorijo: mlado nevesto. Straža jih spet vpraša, če imajo pravilen »pašuš« (potni list), nakar eden pokaže kako staro knjigo in pot jim je v hišo odprta. Pri nevesti imajo spet kaj za podzobe. Nato gredo k poroki.



Ko gre nevesta k poroki, mora imeti za pasom jabolko, da bodo otroci lepi kot jabolke. Z ženinom gre do cerkve »podružnica«, a z nevesto »podružnik«. Nevesta, ki hoče, da bo nadvladala svojega bodočega moža, mora ga na cerkvenem pragu udariti s svojim čevljem v njegovo peto. Ko je poroka izvršena, gresta ženin in nevesta okoli oltarja. Za oltarjem mora ženin nevesto vprašati: katera jed ji ne gre v tek. Ona mu pove, in odzda ji bo ta jed najljubša. — Od poroke mora nevesta priti preje kot drugi svatje na stari dom. Svatje pridejo za njo, a jih spet straža čaka na vratih. Ko so svatje pred hišo, jih mora nevesta iz hiše skozi poročni prstan pogledati, da ne bi coprnice razdružile njo in moža. Ko svatje čakajo, jih vpraša spet straža kot prej, česa želijo. Vsi odgovore: Našo nevesto. Straža pripelje staro našemljeno žensko »prvo mlado« (prvo nevesto) rekoč: To vam je nevesta. Svatje vsi odgovore: To ni naša, mi zahtevamo našo! Zdaj pripelje oče pravo nevesto. Svatje zavpijejo: To je naša nevesta! Nato izstopi ženin iz gruča, k njemu pristopi nevesta, mu poda roko in ga poljubi. Straža jih nato pusti v hišo. Ženin in nevesta sedita na sredi za mizo. Nevesta, ki bi rada »hlače nosila«, mora ženinu prisesti na suknjo, da ne bo vedel za to.

Glavni kruh so »vrtanji«; to je jako velik hleb, ki ima na sredi luknjo; eden manjši, kateri ima tudi luknjo. Te »vrtanje« mora kupiti »podružnik«, plača jih navadno po 20 do 50 Din. Zdaj se začne pogajanje za nje. Kupec je »podružnik«, a prodajalci domači nevestini. Tu je več pogajanja kot da je javna dražba kakega posestva. Skoraj je ta del svatbe najbolj kratkočasen. To se godi okoli 8. do 9. ure zvečer. Okoli dveh po polnoči pa je »dar« (nevesto obdarujejo). Zato je zložena pesmica, katero poje godec pa tudi drugi svatje, med katero se joka nevesta, če je še bolj trdega srca. Ko se pesmica izpoje, daruje oče po 100, 200, 400 Din, kolikor premore, po tem mati, pa tudi drugi sorodniki, znanci in prijatelji. Po »daru« pridejo na mizo najboljše jestvine, okoli štirih pa odpeljejo nevesto na njen novi dom.

V novem domu mora priti najprej v kuhinjo, kjer vse domače poljubi. Potem ji ponudijo stol, da naj se vsede, a stol je tako narejen, da se zruši. Če nevesta vidi past, da bi se zrušila, bo dobra nevesta, če se pa vsede in zruši, pa znači, da bo zanikrna. Nato ji pomočijo skorjico kruha v pomije, kar pomeni, da bo nova gospodinja vse za dobro imela. Nato se vsede na stol, potem se ji vsede na kolena ženin. Nato se ženin dvigne in na njegovo mesto se vsede dete, staro 3—5 let, katero dobi najmanjši »vrtanj«. To dete je »nakolenče«.

Ko je to končano, gredo svatje spat. Ko gre nevesta spat, ji mora ženin z vilicami sneti venec z glave; to zato, da ji ne bodo coprnice škodovale. To se konča okoli petih zjutraj. Če ženin prej zaspi, bo on prej umrl, če pa nevesta, bo ona prej. Svatje spijo do desete ure, nakar vstanejo, se umijejo (oblečeni spijo), se našemijo in grejo po vasi do večera. Seveda med tem časom si tudi kaj privoščijo za želo.

Zvečer se zberejo k ženinu, kjer plešejo, pijejo, jedo do dvanajstih, nakar je »dar« ženinov. Po daru mora »podružnik« prerezati »vrtanj«, katerega mora pokusiti vsak svat, da ga ne bodo to leto komarji žrli. Kdor ga prvi pokusi, tisti se bo prvi poročil, zato posebno dekleta hite, da prve pokusijo. Ko se »vrtanj« razdeli, se svatje razidejo vsak na svoj dom.